

**BOSHLANGIÇ TƏLİM MƏZMUNINI
TƏKMİLLƏŞTİRİŞİ:
O'QUV DASTURI-O'QITUVCHI-BAHOLASH**

**XALQARO ILMIY AMALIY ANJUMAN
MATERIALLARI**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI
SPORT FAOLIYATI VA PEDAGOGIKA FAKULTETI
BOSHLANG‘ICH TA‘LIM KAFEDRASI**

**“BOSHLANG‘ICH TA‘LIM MAZMUNINI
TAKOMILLASHTIRISH: O‘QUV DASTURI-O‘QITUVCHI-
BAHOLASH”**

**XALQARO ILMIV-AMALIV ANJUMAN
MATERIALLARI**

**«СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СОДЕРЖАНИЯ
НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: УЧЕБНАЯ ПРОГРАММА-
УЧИТЕЛЬ -ОЦЕНИВАНИЕ»**

**МАТЕРИАЛЫ
НАУЧНО - ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ**

**“IMPROVING PRIMARY EDUCATION CONTENT:
CURRICULUM-TEACHER-ASSESSMENT”**

**MATERIALS
OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE**

2023-yil 19-oktabr

BUXORO – 2023

Ilmiy anjuman dasturiy qo‘mitasi

- O.X.Xamidov – Buxoro davlat universiteti rektori, iqtisod fanlari doktori, professor, rais. .
- T.H.Rasulov – Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, rais muovini
- F.N.Nurulloyev – IT va IFR departamenti boshlig‘i, a‘zo.
- A.R.Hamroyev – Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası mudiri, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor, a‘zo.
- M.M.Yuldasheva – Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası katta o‘qituvchisi, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori(PhD), a‘zo.
- A.Sh.Husenova – Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası katta o‘qituvchisi, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori(PhD), kotib.

Ilmiy anjuman tashkiliy qo‘mitasi

- T.H.Rasulov – Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, rais.
- O‘.U.Rashidov – Moliya va iqtisod ishlari bo‘yicha prorektor, a‘zo.
- F.N.Nurulloyev – IT va IFR departamenti boshlig‘i, a‘zo.
- A.R.Hamroyev – Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası mudiri, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor, a‘zo.
- R.A.Qo‘ldoshev – Maktabgacha ta‘lim kafedrası mudiri, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, a‘zo.
- M.G.Navro‘zova – Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası o‘qituvchisi, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, a‘zo.
- N.B.Boymurodova – Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası o‘qituvchisi, a‘zo.
- A.Sh.Husenova – Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası katta o‘qituvchisi, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori(PhD), kotib.

Mas‘ul muharrir

A.R.Hamroyev, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor.

Taqrizchilar:

B.R.Adizov, pedagogika fanlari doktori, professor.

F.M.Qosimov, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent.

nomi, mazmuni va qahramonlarini ajrata olishi, asar mazmuniga doir savol va topshiriqlarga javob bera olishi, matndagi soʻz va gaplarning maʼnolarini tushuna olishi taʼkidlangan boʻlsa, 2-sinf oʻqish darslarida ushbu taʼkidlangan kompetensiyalarga qoʻshimcha ravishda ertak va sheʼriy matnlarni tinglab, tushuna olish, bir daqiqada 30-35 ta soʻzni oʻqiy olish, mavzuga mos maqol va hikmatli soʻzlarni topa olish, darslikdagi rasm va illyustratsiyalarga qarab fikrini ogʻzaki bayon qila olish, kichik hajmdagi 5 ta sheʼrni yoddan aytib bera olish, oʻqituvchi yordamida asar qahramonlariga baho bera olish va asar mazmunidan taʼsirlana olish kabi jihatlar alohida qayd etilgan. Shuni taʼkidlash joizki, yuqorida taʼkidlangan kompetensiyalarning barchasi matn ustida ishlash orqali amalga oshiriladi va nutq oʻstirishga yoʻnaltiriladi. Mana shu jihat eʼtiborga olinsa, ushbu tadqiqot ishining hozirgi paytda yanada dolzarb ekanligi namoyon boʻladi.

Boshlangʻich sinf oʻqish darslarida nutq oʻstirish ishining matn asosida amalga oshirilishi bu jarayonda samarali yutuqlarni qoʻlga kiritish imkonini beradi. Bu esa nutq oʻstirish ishini ustuvor tamoyillar asosida tashkil etishni taqozo qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

10. Abdullayeva Q., Shodmonova Sh., Rahmonbekova S. 2-sinfda oʻqish darslari. – T.: Oʻqituvchi, 2008. – 128 b.
11. Актуальные проблемы методики обучения чтению в начальных классах / Под ред. М.С. Василевой, М.И. Омороквой, Н.Н. Светловской. – М.: Педагогика, 2009. – 215 с.
12. Babayeva D.R. Nutq oʻstirish metodikasi (tevarak-atrofdagi oʻrganish misolida) – T.: Fan va texnologiya, 2009. – 128 b.
13. Dolimov U. Turkistonda jadid maktablari. – T.: Universitet, 2006. – 125 b.
14. Loseva L.M. Как строится текст / Посobie dlya uchiteley. Pere.izd. – M.: Prosvещение, 2000. – S. 4-5.
15. Matchonov S., Shojalilov A., Gʻulomova X., Sariyev Sh., Dolimov Z. Oʻqish kitobi (Umumiy oʻrta taʼlim maktablarining 4-sinfi uchun darslik). – T.: Yangiyoʻl poligraf servis, 2017/2020. – 216 b/160 b.
16. Neʼmatova A. Tarqatma materiallar (Grammatika, imlo va nutq oʻstirish). – T.: Oʻqituvchi, 2008. – 224 b.
17. Politova N.I. Razvitie rechi uchaщixsya начальных классов. – M.: Prosvещение, 2000. – 192 s.

HUSAYN VOIZ KOSHIFIY QARASHLARIDA INSONIY FAZILATLARNING MAʼNAVIY- AXLOQIY JIHATLARI.

Ashurova Marhabo Sayfulloyevna

Buxoro davlat universiteti Boshlangʻich taʼlim kafedrasida oʻqituvchisi

Annotatsiya. Axloqiy tarbiya shakllanadigan maskan bu, avvalo, oiladir. Pedagogik konsepsiyada oila-maktab hamkorligi bola tarbiyasida alohida ahamiyat kasb etadi. Oila-maktab hamkorligi natijasida yoshlar tarbiyasi yuksak maʼnaviy qadriyat darajasiga yetishi belgilangan. Axloqiy tarbiya - tevarak atrofdagi narsalar, kishining jamiyat uchun ijobiy yoki salbiy ahamiyatini koʻrsatuvchi axloqiy tamoyillar, gʻoyalar, yoʻl - yoʻriqlar va maqsadlarda ifodalangan baho mezonlari va usullaridir”.

Tayanch soʻz va iboralar: axloq, odob, fazilat, hayo,soʻz, muomala, axloqiy tarbiya,suhbat, suhbatlashish odobi.

Аннотация: Местом формирования нравственного воспитания является, прежде всего, семья. В педагогической концепции особое значение в воспитании детей имеет сотрудничество семьи и школы. В результате сотрудничества семьи и школы определено, что образование молодежи достигнет высокого уровня нравственной ценности. Нравственное воспитание – это критерии и методы оценки, выраженные в окружающих вещах, моральных принципах, идеях, установках и целях, которые показывают положительную или отрицательную значимость человека для общества.

Основные слова и фразы: мораль, манеры, добродетель, скромность, речь, поведение, нравственное воспитание, разговор, этикет беседы.

Abstract: The place where moral education is formed is, first of all, the family. In the pedagogical concept, family-school cooperation is of particular importance in child education. As a result of family-school cooperation, it is determined that youth education will reach a high level of moral value. Moral education is the evaluation criteria and methods expressed in the surrounding things, moral principles, ideas, guidelines and goals that show the positive or negative importance of a person for society.

Basic words and phrases: morality, manners, virtue, modesty, speech, behavior, moral education, conversation, conversation etiquette

Axloqiy tarbiya shakllanadigan maskan bu, avvalo, oiladir. Pedagogik konsepsiyada oila-maktab hamkorligi bola tarbiyasida alohida ahamiyat kasb etadi. Oila-maktab hamkorligi natijasida yoshlar tarbiyasi yuksak ma'naviy qadriyat darajasiga yetishi belgilangan. Axloqiy tarbiya - tevarak atrofdagi narsalar, kishining jamiyat uchun ijobiy yoki salbiy ahamiyatini ko'rsatuvchi axloqiy tamoyillar, g'oyalar, yo'l - yo'riqlar va maqsadlarda ifodalangan baho mezonlari va usullaridir"¹.

Inson uchun birinchi muloqot shakli bu til va so'zdir. Muomala insonlarni bir-biriga bog'lovchi, yaqinlashtiruvchi katta-kichik xayrli ishlarga undovchi fazilat. Insonning go'zal hayot kechirishida, jamiyat orasida o'z o'rnini topa olishida, boshqalarning hurmat ehtiromiga erishishda muomalaning o'rni katta sanaladi. Chunki muomala jarayonida so'z aqldan quvvat oladi. So'z, yuz va ko'z, tilning ko'rki hisoblanadi. Koshifiy "odamzodning sharafi nutqi bilan va nutqiga rioya qilmagan odam bu sharafdin bebahradir", - deb aytadi [90]. So'z hamma vaqt savob uchun ishlatilishi, to'g'ri va haqqoniy bo'lishi kerakligi va bunday bo'lmasa jim turgan ma'qulroq ekanini ta'kidlaydi. Tildan ixtiyor olgan so'z esa muomala ishtirokchisiga aylanib, kishilar qadr-qimmatini, izzatini joyiga qo'yishni, an'anaviy axloqiy me'yoriy talablarni bajarishni taqozo etadi. Koshifiy shayxlar va boshqa martabaga erishganlar uchun ham, hali martabaga erishmagan kishilar uchun ham, muridlar uchun ham rioya qilinishi zarur bo'lgan bir qancha suhbat odoblari haqida to'xtalib o'tadi. Bular: "birinchidan, har kimning ahvoliga qarab munosib so'z aytsin. Ikkinchidan, dag'allik qilmasdan lutf va muloyimlik bilan gapirsin. Uchinchidan, gapirayotganda tabassum qilib, ochilib gapirsin. To'rtinchidan, ovozini baland ko'tarmasin, eshituvchilarga malol keltirmaydigan qilib gapirsin. Bechinchidan, odamlarga nafi tegadigan ma'noli garlarni gapirsin. Oltinchidan, agar so'zning qadr-qimmatini bo'lmasa, uni tilga olmasin, chunki ulug'larning so'zi bamisoli urug'dir, agar urug' puch yoki chirigan bo'lsa, uni qaerga ekmang unib shiqmaydi", - deb ta'kidlaydi. Mutafakkir fikrini davom ettirib, martabaga etmaganlarning suhbat odobining sakkizta fazilatini keltiradi. Bular: "birinchidan, so'ramagunlaricha gapirmaslik, ikkinchidan, gapirayotganda ovozini baland ko'tarmaslik, uchinchidan, gapirayotganda o'ngu so'lga qaramaslik...(tarjimada yo'q), beshinchidan, qattiq gapirmasin va betga choparlik qilmaslik, oltinchidan, pushaymon bo'lmaslik uchun o'ylab gapirish, ettinchidan, odamlar gapini bo'lib so'z kiritmaslik, sakkizinchidan, ko'p gapirmaslik, oz bo'lsa ham, ammo soz gapirishni shior etsin", - deb ta'kidlaydi.

Suhbatlashish jarayonida muomalaning asosiy jihatlari so'zlash va tinglay bilishni tashkil etadi. Shuning uchun ham muomala madaniyatida inson o'zining xushfe'llik, bosliqlik, rostgo'ylik, kamsuqumlik va shirinsuxanlik kabi axloqiy fazilatlarda namoyon bo'ladi.

Koshifiy har bir kishi so'zlayotganda "sidqu sadoqat tili" bilan gapirish kerakligini, eshituvchi esa uni "qabul qiluvchi" bilan tinglashi kerakligini ta'kidlaydi. Suhbat jarayonida esa yaxshi va yomon so'zlar ham bir tildan chiqadi va uning aytadigan so'zlari birovga foyda keltirishi kerakligini daraxt misolida tushuntirishga harakat qiladi. "Agar so'z senikimi yoki sen so'znikimi, deb so'rasalar: men so'zniki va so'z menikidir, chunki so'z insonlik daraxtining mevasidir, daraxtni mevadan, mevani esa daraxtdan ajratib bo'lmaydi. Agar nuqsonli so'z qaysidir, deb so'rasalar, Xudo va Rasulning so'ziga muvofiq kelmaydigan so'z, deb javob bergil. Agar yaxshi

¹ Abdullhay Abduraxmonov. Saodatga eltuvchi bilim. -T.: "Movarounnahr" 2004. 525- bet.

so'z qaysi, deb so'rasalar, kishilarga nafi tegadigan so'z, deb aytgil. Yomon so'z qaysi, deb so'rasalar, bировga zarari tegadigan so'z, deb javob bergil", deb ta'kidlaydi.

Insonning fe'l-atvoridagi odobi uning odamlar bilan munosabatida yaqqol ko'zga tashlanadi. Shundan bilish mumkinki, ma'naviyatli insonning "ichki, ruhiy, axloqiy qiyofasi, tushunchasi bo'lib, ma'lum bir axloq me'yorlari, maromlari asosida yashash tarzi, umuman hayotidir".

Axloqiy fazilatlardan yana biri rostgo'ylikdir. Bu borada Koshifiy "Axloqiy Muhsiniy" asarining yigirma beshinchi bobida to'xtalib o'tadi. Rostgo'ylik natijasida odam oxiratda najot topadi. Ulug'lar aytadilar, so'z maydoni shunchalik kengki, aytuvchini bayon oyog'i xilof toshiga tegmaydi. Rostgo'ylik guli so'z chamanida manfaat mevasini bergan vaqtda, nafs notig'i yolg'onidan paydo bo'lgan shoxga oroyish berish yarashmaydi. Ulug'lardan biri aytadiki, "gar taqdir yolg'on aytish azobi, qiynog'i va rost so'zlash uchun savob sababi bo'lmasa, oqillar yolg'ondan parhez qilib rostgo'ylik tarafiga mayl qilmagan bo'lar edi".

Koshifiy shuning uchun ham yolg'on so'z kishini xor va beqadr qiladi, kishining obro'sini to'kadi, deb aytadi. Kishilarga qilingan hazilu mazax ham yolg'on so'z kabi bezzat qiladi. Agar hukumat ahli hazil va mazaxga moyil bo'lsalar, haybat va shavkatlariga nuqson yetadi. Bundan tashqari, hazil va o'yindan mazax qilingan kishining ko'ngli og'rib qolishi mumkin. Shu sababdan u xafa bo'lib, kina tutib, fursat topib, qasdini olishga harakat qiladi. Shundan fitnalar paydo bo'ladi, deb tushuntiradi. Husayn Voiz Koshifiy fikrini Nosir Xusravning ixcham masnaviy shaklidagi dostoni (592 baytdan iborat) bo'lgan "Ro'shnoinoma" kitobidagi ushbu mazmundagi she'r bilan davom ettiradi.

Hazlu yolg'onni qilmagil pasha,

Urmag'il, o'z oyoqingga tesha.

Aylagay hazil shohni xira,

Oyni tufroqdin qilur tira.

Mutafakkir obro'li insonlarga va hukumat lavozimidagi kishilarga xalqni g'iybat qilish munosib emasligini ta'kidlaydi. Chunki Alloh Taollo ularga har qanday so'zni ibo qilmay, yuziga ro'baro' aytish uchun qudrat bergan, deb tushuntiradi. Shunday ekan, ularga o'zini g'iybatchilar toifasiga qo'shish oqillar ravishidan emas, balki mulozimlarni ham g'iybatdan man qilish zarurki, g'iybatning zarari dunyo va oxiratda juda ko'p va hisobsizdir, deb fikr yuritadi.

Koshifiy insondagi chiroyli xulq va muloyimlik to'g'risida "xulqdan murod xushxulqlik va xushfe'llikdir va muloyimlikdan maqsad yumshoqlik va toza qalblikdir, deydi. Yana biridan murod lutfli va ko'ngil ovlovchi bo'lishdir, boshqa biridan maqsad murosali bo'lmoqdir, - deb aytadi. Ammo xushxulqlik va xushfe'llik hamma ne'matlarning yaxshirog'idir va sifatlarning go'zalrog'idir, - deb tushuntiradi.

Koshifiy xushxulqlikning belgilarini quyidagicha tasniflaydi. Birinchisi, yaxshi ishlar borasida elga qarshi bo'lmaslik, ikkinchisi, o'z nafsini tiyish, uchinchisi, bironing aybini qidirmaslik, to'rtinchisi, har kimdan noloyiq ish yuz bersa, uni tuzatishga harakat qilish, beshinchisi, gunohkor uzr aytsa uzurini qabul qilish, oltinchisi, muhtojlarning hojatini chiqarish, ettinchisi, odamlar uchun mashshaqqat tortish, sakkizinchisi, xudbinlik qilmaslik, to'qqizinchisi xaloyiqqa ochiq yuzli bo'lish, o'ninchisi, odamlarga yaxshi so'z aytishdir.

Koshifiy muloyimlikning ma'nosi yumshoqlik bilan xalq ishida muomala qilishdir va har bir ishda muloyimlik yor bo'lsa, shu ishning yaxshilik bilan tugashidan o'zga ehtimoli yo'qdir, - deb javob beradi. Ammo har bir ishda qo'pollik va dag'allik hamroh bo'lsa, vayron bo'lishdan o'zga chora yo'q. Qo'pol so'z do'stlik rishtasini uzadi, yumshoq so'z adovat pog'onasidan do'stlik martabasiga yetkazadi, deb yozadi. Agar kishining tili muloyim va shirin bo'lsa, u hatto qancha katta bo'lishidan qat'iy nazar filni ham o'ziga rom qila oladi, - deb aytadi.

Rom qilg'ay o'ziga shirin zabolig' filni,

Sudragay har on ani aylab burundug qilni.

Koshifiy axloqiy fazilatlarning yana biri sabr borasida Haq Taollodan kelgan balolarga toqat qilish va o'zini qo'lga olishdir, - deb tushuntiradi. Sabr juda chiroyli va yoqimli sifatdir. Muqaddas kitobda "Albatta Alloh sabr qiluvchilar bilan birgadir" ("Baqara" surasi, 153-oyat)

kalimasi kelgan. “Albatta, sabr qiluvchilarga (oxiratda) mukofotlari behisob berilur” (“Zumar” surasi, 10 oyat) kalimasi bilan sabr qiluvchilarning mukofoti behad va behisobligi bayon etiladi. Sabr tufayli har bir kishi murodga yetgay, - deb yozadi.

Sabr qilmoq ergadur yaxshi sifat,

Toki topqay o’z murodin oqibat.

Koshifiy bu borada fikrini davom ettirib, kishi yashab turgan muhitda bo’layotgan voqea-hodisalarning salbiy ta’siriga sabr bilan qanoat qilsagina u o’z oldiga qo’ygan maqsadiga erishadi. Chunki sabr shodlik kalitidir va rohat adabining eshigi bu kalitsiz aslo ochilmas, - deb ta’kidlaydi.

Koshifiy omonat va diyonat fazilati haqida “diyonat xalqning ildizidir, imon omonat bilan mukammal bo’ladi”, “Omonatga xiyonat qiladigan kishida imon yo’q”, -deb ta’kidlaydi. Islomda esa shariat qoidasi diyonat rasmini saqlash bilan tartib topadi.

Shar’iki, qaror oldi siyonat uzra,

Din qoidasin qo’ydi diyonat uzra.

Ko’ngilda bo’lsa omonatdin asar,

Etmas do’zax o’tidin hech zarar.

Har bir ishga inson tafakkur bilan boqsa, sabr bilan ko’rgan va eshitgan narsasiga qarasa uning bir haddi omonatga va bir haddi xiyonatga bog’liqdir. Shunday bo’lgach, kishi biror ishda omonat saqlamasa, xiyonat qilgan bo’ladi. Koshifiy insonga Alloh har bir a’zoni omonat qilib berganki, toki u ularga xiyonat qilmasin. Masalan, ko’z shunday omonatki, uning bilan qudrati Ilohiy narsalarga qarasinlar. Quloq omonati shuki, u bilan Alloh taollo kalomini va Rasululloh hadislarini va nasihatini eshitsinlar. Til shunday omonatki, u bilan Haq taollo zikrini aytsinlar. Qo’l omonati shuki, u bilan xaloyiqqa foyda keltirsin. Koshifiy “diyonat” so’zining ma’nosini omonat saqlamoqdir va uning rasmini saqlash ikki jahon saodatiga, balki Xudo roziligiga sababdir. Axloqiy fazilatlardan keyingisi farosat tushunchasidir. Koshifiy “fariosat” so’zining lug’aviy ma’nosi biror narsaning yaxshi va yomon xususiyatini ko’rib aniqlashdir, istilohiy ma’nosi esa umumiy bo’lib, jonning suratdagi zohir holini mushohada qilib, uning ichki mohiyatidan ogoh bo’lishdir.

Koshifiy farosat hukumat ishining ulug’ shartidir va har bir ish yuz berganda huquq ahli uning oldi va orqasiga basirat (arab tilida ko’pmoq) ko’zi bilan nazar solishi lozimki, toki adolatli hukm chiqarsinlar. Agar ish hodisa haqiqati maxfiy bo’lsa, uni farosat nuri bilan topsinlar. Chunki hukumat ziynati farosat zevari bilan go’zaldir. Koshifiy farosat ikki qismdan iborat deb aytadi: hukmiy farosat va shar’iy farosat. Shar’iy farosat “pok botin va sof ko’ngilli kishining ko’zidan ko’tarilib, farosat nuri bilan haqiqatni anglab yetadi” va ikkinchi qism hukmiy farosat bo’lib, donishmandlar uni tajriba bilan topadilar va dalillarini kishining shakli va shamoilidan mushohada qilib, aniqlaydilar va buning aksari to’g’ri chiqadi.

Fariosatdin ko’ngilga ko’z ochilg’ay,

Hama holatni ul ma’lum qilgay.

Agar inson ko’nglida farosat ko’zi ochilsa undagi hamma holat ma’lum bo’lib haqiqat qaror topadi. Buning uchun inson qalbi pok niyati xolis bo’lsa, unda ilohiy baxsh etilgan ne’matlar qaror topadi.

Husayn Voiz Koshifiy “Axloqi Muhsiniy” asarida shijoat bayoniga alohida e’tibor berib, unda bu fazilatlar “jubn va tahavvur o’rtasidagi quvvatdir”, -deb ta’rif beradi. “Jubn” so’zi g’oyatda qo’rqoq va “tahavvur” esa o’ta yurakli bo’lish va o’zini bemalol tutishdir, - deb tushuntiradi. Koshifiy shijoat fazilatlarining onasidir. Ya’ni ulug’ va yoqimli xislat,- deydi.

Muqaddas kitoblarda shijoatning ta’rifida shunday deyilgan: “Alloh shijoatli kishilarni yaxshi ko’radi”, “shijoatli kishilarni tabarruk tutingizlar, ular Parvardigordan yaxshilikni istaydilar”, “qo’rqoqlar esa jang kuni umid bog’laydilar, botirlar Alloh taolo fazliga ishonadilar”. Hazrati Payg’ambar (s.a.v) o’zlarini shijoatga nisbat berib “mening risqim nayzamning soyasidir”, - deganlar.

Olg’usi har kim, shujo’ o’lsa jahon,

Kelmadi bedil qo’lidan hech kor.

Har kishi jang ichra jur’at ko’rguzur,

O'zni qilg'ay taxt uzra toj dor.

Islom lashkarlari orasida mashhur bo'lgan Xolid bin Valid bu dunyodan ketar vaqtida yig'lab, "Vohasrato, ko'pjang sarflarini sindirdim, hisobsiz maydonlarda shijoatlar ko'rsatdim, ko'p zarbalar jarohatini va nayzalar alamini ko'tardim. Hozir esa qari kampirlar kabi to'shak ustida o'lib ketmoqdaman. Ajaldan choram yo'q, bo'lmasa, aziz jonimni yaxshi nom qoldirishning bahosiga bergan bo'lardim va shahidlik saodatini topgan bo'lardim", -deb aytadi [34]. Bu fikrdan shu narsa anglashiladiki, qo'rzoq kishilar jon himoyasi uchun qochishni afzal ko'rishadi, lekin bu inson uchun yomon tasavvur bo'lib, jur'at va botirlik dushmani og'zidan tishini to'kadi. Aksincha, insondagi qo'rzoqlik va sustlik esa dushmanning ruhini ko'taradi. Koshifiy qo'rzoqlar dushman tig'ida halok bo'ladi jur'at egalari esa halokat chog'ida najot topadi, -deb ta'kidlaydi va bu qit'ani misol keltiradi.

Har kishikim, jangda qo'rqunchoq bedil erur,

Bilki dushman qo'lida jonini ul erga berur.

Razm ichra eranlar qoshida qil jur'ate,

Toki xalq ichra eranliq birla topqil shuhrate.

Podshohlar biri jang maydonidagi lashkarlariga qarata bugun imtihon kunida kimdagi jur'at toza oltin kabi bo'lsa omon chiqishi va kimda qo'rzoqlik hissiyoti g'olib kelsa jang marakasida halok bo'ladi, -deb aytadi.

Koshifiy shijoatli inson doimo o'zini har qanday qiyin ishlarni bajarishga, har qanday jaf o'yukini ko'tarishga qalbini ruhan tayyorlaydi va shundagina uning mashhurlik ovozi masal kabi falaklarga taraladi, -deb aytadi, va ushbu qit'ani misol keltiradi;

Kerak bizga shijoat birla shuhrat,

Ki aningdin kishi topqay sharofat.

Er uldirkim, o'zin mashhur etgay,

Ki shuhrat topilib jon ketsa yetgay. Shu o'rinda Koshifiy, Podshoh Afrosiyobning lashkarlariga aytgan fikrini: "o'lishga tayyor bo'lingiz, toki uzoq umr ko'rgaysizlar, joningizni o'limga chaqiring, toki davlatda izzat sarmoyasini qo'lga kiritgaysiz", -deb misol tariqasida keltirib o'tadi.

Agar tutsa o'limni har kishi xor,

Shijoat birla bo'lg'ay oliymiqdor.

Kishikim jonini tutsa muazzaz,

Jahondor o'lmag'aydur turfa dushvor.

Bu erda Koshifiy, inson ulug'likni istasa u ikki narsada namoyon bo'ladi: Birinchisi, yaxshi ot chiqarib o'lishdan, ikkinchisi esa xalqqa maqbul bo'lib hayot kechirishdan, -deb tushintiradi.

"Axloqi Muhsiniy" da qayd qilinishicha, jang changalzorining sheri va shijoat maydonining daliri Ali dushman qaerda ko'p bo'lsa o'sha yerga jangga birinchilardan bo'lib kirar va hech qashon joni vahimaga tushushidan xavotir olmas edi. Bir kuni unga juda jur'atli inson ekanligini aytib, o'z joningizni saqlashda ham g'ofil bo'ling, deyishdi. Shunda u "Aniq bilamanki, agar ajal yetgan bo'lsa, ehtiyotkorlik foyda bermaydi, agar o'lim hukmi taqdir hokimidan sodir bo'lmagan bo'lsa, menga bu jur'at zarar qilmaydi", -dedi.

Hazar qilmoq o'lumdin, bu ikki kav n ichra sud etmas,

O'shal kunkim qazo yetkay, o'shal kunkim qazo etmas.

O'shal kunkim qazo etsa, bu ko'chish bermay sude,

O'shal kunkim qazo yetmas, hayoting o'mridin ketmas.

Koshifiy ushbu jumlada qachonki Alloh taolo tomonidan insonni ajal kuni belgilanmas ekan, u har qanday jang maydonidan ham omon chiqa olishi kerakligini aytib o'tadi. Bir hikoyada yozilishicha, habashlar Yamanni egallagandan keyin uning Podshohi Sayf Zulyazan majbur bo'lib No'shiravon huzuriga kelishga jazm etadi. Undan yordam so'raydi va zindonda yotgan o'g'rilar, qaroqchilar, ayyorlar va fitna ahlidan bo'lgan bir ming sakkiz yuz kishini olib kemalarga solib Yaman viloyatiga keltiradi. Sayfning buyrug'i bilan kemalar sindirilib oziq - ovqatlar daryoga oqizib yuboriladi. Shunda jamoa undan nimaga bunday qilganligini so'rashganda, "hozir sizlar ikki ish o'rtasida turibsizlar, yaxshilab o'ylab ko'ringlar, yo o'lish kerak yoki yengish kerak", -

deydi. Qaytib ketishdan umid uzgan jamoa zo'r harakat bilan jangga kirishdi va habashning lashkarlari ustidan g'alabani qo'lga kiritishdi. Bu hikoyadan shu narsani tushunish mumkinki, inson ruhiyati shunday kuchga egaki, qachonki inson qalbida qo'rquv hukmronlik qilmasa har qanday vaziyatda ham imkon topib g'alaba qozonish ishtiyoqi g'olib keladi. Bu o'rinda Podshohning "jur'at va shijoati ko'proq bo'lsa, tezroq maqsad manziliga yetadi va murod chehrasini qasd oyinasida ko'ngli tilagandek ko'ra oladi".

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, Husayn Voiz Koshifiy insonda har kun va har doim uchraydigan bu kabi ko'plab ma'naviy - axloqiy fazilatlarini davom ettirish mumkin. Ammo odob masalasi bugungi kunda axborot hajmining keskin oshishi, zamonaviy texnologiyalarning ijtimoiy hayotga kirib kelishi yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiya masalalarida e'tiborli bo'lishimiz zarurligini ko'rsatmoqda. Turli ijtimoiy tarmoqlarda yoshlarning tarbiyasiga salbiy ta'sir etadigan xabarlarlar va turli formatdagi axborot oqimi, "g'oyasizlik" bilan sug'orilgan tashviqot axborotlariga qarshi kurashuvchanlik immunitetini shakllantirish ta'lim muassasalari oldida turgan muhim vazifalardan biri sanaladi. Bu kabi vazifalarni amalga oshirish o'tmish mutafakkirlarimizning boy ilmiy merosini o'rganish orqali amalga oshirilsa maqsadga muvofiq bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdulhay Abduraxmonov. Saodatga eltuvchi bilim. –T.: "Movarounnahr" 2004. 525-bet.
2. Егоров Е.Д. Праксиология: Основы теории. Часть 2. Субъекты отношений. — Москва: Юстицинформ, 2020. — 238 с. с. — ISBN ISBN 978-5-7205-1625-3.
3. Бобров В. В., Черненко А. К. Правовая технология. — Новосибирск: Изд-во СО РАН, 2014. — с. 157.
4. Саидов А. Сравнительное правоведение.- Т.: Адолат, 1999. – С.454.
5. Хусайн Воиз Кошифий. Ахлоки Муҳсиний. Футувватномаи Султоний. Форс тилидан А.А.Мадраимов ва б.(тарж), "O'ZBEKISTON" 2019й. 155-б.
6. Ashurova M. Futuvvat (Javonmardlik) - axloqiy tarbiya asosi // "Pedagogik mahorat" Ilmiy nazariy metodik jurnal. 2021-yil 2-son. –p.106.

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA TARBIYAVIY FAOLIYATNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI

Qambarov Mirzobobur Baxodir o'g'li
BuxDU mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Maqolada o'quvchilarida hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish orqali boshlang'ich sinf o'qituvchining tarbiyaviy faoliyati sifatini oshirish masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: texnologiya, faoliyat, ta'lim, o'quvchi, motivatsiya, axborot, zamonaviy.

Abstract. The article highlights the issues of improving the quality of educational activities of primary school teachers through the formation of life skills for students.

Key words: technology, activity, education, student, motivation, information, modernity.

Аннотация. В статье освещены вопросы повышения качества учебной деятельности учителя начальных классов путем формирования жизненных навыков ученикам.

Ключевые слова: Технология, деятельность, образование, ученик, мотивация, информация, современность.

Bugungi raqamli texnologiyalar asrida sifatli ta'lim va tarbiya muvaffaqiyat qozonishning, turmush farovonligini oshirishning bosh omiliga aylangan. Bugungi kunda zamonaviy talim nafaqat o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini belgilab beruvchi mezon, balki ular dunyoqarashini, kelajakda ularning dunyo taraqqiyotiga qo'shadigan hissasini aks ettiruvchi muhim qadriyat bo'lib ham hisoblanadi. Shunday ekan, o'quvchilarni ta'limiy va tarbiyaviy faoliyatga motivatsiyasini oshirish – bugungi kun pegagogining asosiy vazifasi sifatida namoyon

MUNDARIJA

O.X.Xamidov. KIRISH SOʻZI	3
O.X.Xamidov. BOSHLANGʻICH TAʼLIMGA XORIY TAJRIBALARINI QOʻLLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	4

1–SEKTOR: BOSHLANGʻICH TAʼLIM MAZMUNINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI VA XORIJIY TAJRIBALAR

Buse Seval Ilman, Doç.Dr.Nilay Dereobali. Erken Çocukluk Eğitiminde Aktif Öğrenme Yaklaşımı Üzerine Yapılan Araştırmaların Sistematik Derleme Çalışması.....	13
Erdal YÜKSEL, Doç.Dr.Nilay DEREOBALI. HİKAYE OKUMA ETKİNLİKLERİNİN OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ KELİME DAĞARCIĞINA ETKİSİNİN BEYİN FIRTINASI TEKNİĞİ ARACILIĞIYLA DEĞERLENDİRİLMESİ	25
Шерифетдинова Эльвина Рустемовна. ПРОБЛЕМЫ СОДЕРЖАНИЯ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ	41
Qoʻldoshev Rustambek Avezmurodovich. BOSHLANGʻICH SINFLARDA BUGUNGI TAʼLIM JARAYONI	43
Бабаева Шоира Баймурадовна. ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ОПРЕДЕЛЕНИЯ И ДАЛЬНЕЙШЕЙ РАБОТЫ С ОДАРЁННЫМИ ДЕТЬМИ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ.....	46
Nigmatova Mavjuda Maxmudovna. MAKTABGACHA TAʼLIMDA XORIJIY TAJRIBA	49
Azimov Yunus Yusupovich. BOSHLANGʻICH TAʼLIM TOʻGʻRISIDA AYRIM MULOHAZALAR	52
Хусенова Азиза Шариповна. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ В ОПРЕДЕЛЕНИИ УРОВНЯ ЧИТАТЕЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В ИССЛЕДОВАНИЯХ PIRLS	55
Kuchkarova Shakarjon Azimboy qizi. BOSHLANGʻICH TAʼLIM MAZMUNINI TAKOMILLASHTIRISHNING ISTIQBOLLARI	59
Рахматуллина Шаура Мажитовна. ОБНОВЛЕННЫЙ ФГОС НОО ЕГО ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	68

2–SEKTOR: MILLIY OʻQUV DASTURINING AMALIYOTGA JORIY ETILISHI, YANGI AVLOD DARSLIKHLARI.....

Saidova Muhabbat Shukrullayevna. YANGI AVLOD DARSLIKHLARI TAʼLIM JARAYONINING MUHIM BOʻGʻINI SIFATIDA	71
SH.M.Farmonova. BOSHLANGʻICH SINFLARDA YANGI AVLOD DARSLIKHLARINI YARATILISHINING METODIK IMKONIYATLARI	72
Husenova Aziza Sharipovna. MILLIY OʻQUV DASTURINING DIDAKTIK ASOSLARI VA UNING TAʼLIM TARAQQIYOTIDAGI OʻRNI.....	78
X. Gulyamova. OLIY TAʼLIMDA TALABALARNI MAKTABDA LEKSIKOLOGIYANI OʻQITISHGA TAYYORLASH METODIKASI	80
Xayrullayeva Dilnoza Nurmat qizi. YANGI AVLOD DARSLIKHLARIDA ETNOPEDEGOGIKA NAMUNALARINI YORITILISHI BORASIDA.....	85
Jumayeva Habiba Gʻaforovna. BOSHLANGʻICH SINFLARDA OʻQUVCHILARI UCHUN YANGI AVLOD DARSLIKHLARINING JORIY ETILISHI.....	88
Olloqova Oʻgʻiljon Mamanazarovna. YANGI AVLOD DARSLIKHLARI - OʻQUVCHILARNING HAYOTIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH ASOSI	90
Boymurodova Nodirabegim Bahodir qizi. BOSHLANGʻICH TAʼLIMDA MILLIY OʻQUV DASTURI VA YANGI AVLOD DARSLIKHLARI AMALIYOTGA JORIY ETILISHNING DIDAKTIK ASOSLARI.....	93

3–SEKTOR: BOSHLANGʻICH SINFLARDA OʻQUVCHILAR BILIMINI BAHOLASHDA XALQARO TAJRIBALAR.....

Azimov Yunus Yusupovich, Qoʻldoshev Rustambek Avezmurodovich. OʻQUVCHILARNI XALQARO BAHOLASH (PIRLS) TIZIMIGA TAYYORLASH.....	96
Jahongir Yuldoshev. STEAM – YONDASHUV ASOSIDA BOSHLANGʻICH SINFLARDA OʻQUVCHILARINING INTELLEKTUAL SALOHİYATINI OSHIRISH	98

Abdullayeva Feruza Nurillayevna. SINERGETIK YONDASHUV ASOSIDA ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA BADIY ASARLARNI O'RGATISHDA FANGA OID KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH	167
F.M.Qosimov, R.Dilmurodova. VAQT O'LCHOVLARINI O'RGATISHDA IJODIY YONDASHISH	171
M.M.Qosimova, Ikromova Sevinch. BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA O'QITISHDA GEOMETRIK MATERIALLARNI O'RGATISH BO'YICHA TAVSIYALAR	174
Adizova Nigora Baxtiyorovna. DIVERGENT TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA TA'LIM-TARBIYANING O'ZIGA XOS AHAMIYATI.....	177
Adizova Nodira Baxtiyorovna. TALABALARNING PRAGMATIK KOMPETENSIYASINI KORPUSLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SHAKLLANTIRISH METODIKASI	179
Navruzova Muyassar Gaybullayevna. "FOLKLOR TILI" TUSHUNCHASINING MAZMUN-MOHIIYATI	181
Xalilova Ruxsora Raupovna. VIRTUAL MULOQOTNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	184
Nurova Yulduz Ubaydullayevna. O'ZBEK XALQ PAREMALARIDA UCHROVCHI KIYIMGA YORDAMCHI BUYUMLARNING ETNOLINGVISTIK XUSUSIYATLARI.....	186
Xalilova Ruxsora Raupovna, Muzaffarova Niginabonu Ixtiyorovna, Nabiyeva Maftuna Nabi qizi. VIRTUAL MULOQOTDA XALQONA RUHNING IFODALANISHI.....	189
Rajabova Nodirabegim Komilovna. BLENDED LEARNING ARALASH TA'LIMDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARI TADQIQOTCHILIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	190
Yusufzoda Shabnami Yunus. RAQAMLARNI ANIQ VA CHIROYLI YOZISH METODIKASI	192
Narziyeva Mastura Sunnatovna. BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA KREATIV TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI.....	197
Davronov Dilshodbek Ismoilovich. BOSHLANG'ICH SINIF O'QISH DARSLARIDA BADIY MATN USTIDA ISHLASHDA INTEGRATSIYALASHGAN MEDIATA'LIMNING MAZMUNI VA UNING QO'LLANILISH METODIKASI	200
Ashurova Marhabo Sayfulloyevna. HUSAYN VOIZ KOSHIFIY QARASHLARIDA INSONIY FAZILATLARNING MA'NAVIIY- AXLOQIY JIHLTLARI	202
Qambarov Mirzobobur Baxodir o'g'li. BOSHLANG'ICH TA'LIMDA TARBIYAVIY FAOLIYATNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI.....	207
Toyirova Nazokat Moxirovna. BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARI O'RTASIDA META-PREDMETLI KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH	209
Tangirqulov Elmurod Aliyarovich. BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIGA EKOLOGIK TARBIYA BERISH	212
Husenova Aziza Sharipovna, Jalilova Shoirra. BOSHLANG'ICH TA'LIMDA SIFAT SAMARADORLIGIGA ERISHISHNING MUAMMO VA YECHIMLARI	214
Турдиева Нигора Саидовна. ИНТЕГРАЦИЯ ПРЕДМЕТОВ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ	215
Ашурова Хуршида Асроровна. КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ МЕТОДЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СОДЕРЖАНИЯ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	219
Aslanova Nargiza Hakimovna. DARSDAN TASHQARI MASHG'ULOTLARDA O'QUVCHILARNI IJODKORLIKKA YO'NALTIRISH	221
Djurayeva Salomat Nabiyevna. BOSHLANG'ICH TA'LIMDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA MUSTAQIL ISHLARNI TASHKIL ETISH	223
Nuradilova Aselxon Dilshodhuja qizi. INNOVATSION TA'LIM – YANGI NATIJALARGA QARATILGAN TA'LIM	226
Olloqova O'g'iljon Mamanazarovna. KOMMUNIKATIVLIK TAMOIYILI ASOSIDA O'QUVCHILARDA PRAGMATIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH.....	228
Husenova Aziza Sharipovna, Akramova Nodira. BOSHLANG'ICH TA'LIM SIFAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ZAMONAVIY YONDASHUV	232
Qayimov Laziz Mirzo o'g'li. BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QIB TUSHUNISH MALAKASINI SHAKLLANTIRISH.....	234
Aytbayev Dilshodhuja Temirbayevich. O'ZBEK TILINING INTONATSION XUSUSIYATLARI.....	236
Салихов Шохрух Мансурович. ЗНАЧЕНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ИНФОРМАЦИИ НОВОЙ ЭПОХИ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ	238
Lukmonova Salomat Gafurovna. BOSHLANG'ICH SINFLARDA RAQAMLI TA'LIM RESURSLARIDAN FOYDALANISH MUAMMO VA YECHIMLARI.....	242